



*B*ilo mi je pet godina kada sam prvi put videla budućnost. Sad imam sedamnaest.

Ne mogu toga dobro da se setim. Ili je bolje reći da nisam mogla toga dobro da se setim sve do sada.

Godinama, jedino čega sam mogla da se setim bio je smeh, nervozan smeh, a nakon toga tišina, a kasnije i bes. Osećala sam se postićenom, krivom, povređenom kad bih mislila na to, ali sam skoro sasvim zaboravila šta se zapravo dogodilo. Ili pre, naterala sam se da zaboravim.

Sećanja, donekle skrivena dvanaest godina, počela su da izbijaju na površinu u parčićima i odlomcima sve dok nisam ugledala sliku togavnog dana kad sam bila sasvim mala devojčica.

Tada nismo živeli ovde u Klifton Terasu, gde moja soba ima divan pogled na more, ali ne znam tačno gde smo živeli. Bio je tamo veliki vrt, veći od onog koji sada imamo. Igrala sam se u vrtu s jednom devojčicom koja je bila mojih godina. Tada su Edgar i Tom takođe bili mladi i čak su se ponekad, kad nisu pokušavali da padnu s velike jabuke, igrali sa nama.

Bilo je leto, a ta devojčica i ja smo bile najbolje drugarice. Zvala se Kler i bila je kći prijatelja mojih roditelja. Bilo je to dugo i srećno popodne, ali je naposljetku došlo vreme da Kler pođe kući.

Ovo je događaj koji sam potiskivala i krila u dubini svog sećanja mnogo godina.

Stajala sam u hodniku, kikotala se sa Kler dok je razgovor odraslih odzvanjao negde iznad naših glava.

Zatim sam izgovorila nekoliko reči. Rekla sam nešto što je prekinulo razgovor odraslih i donelo tišinu.

„Zašto Kler mora da umre?“, pitala sam.

Pošto niko nije ništa rekao, pomislila sam da me nisu čuli, pa sam pokušala ponovo.

„Ne želim da Kler sutra umre.“

Potom su počeli da govore i znala sam da su me čuli jer me je majka grdila, a Kler je počela da plače i njena majka ju je odvela.

Nisam bila u pravu. Kler nije umrla sutradan. Međutim, imala sam samo pet godina i, pretpostavljam da nisam znala da „sutra“ znači nešto mnogo određenije od „uskoro“.

Uskoro sam, ipak, bila u pravu. Kler je umrla od tuberkuloze. Došla je iznenada i lekari nisu mogli ništa da učine da bi je spasili. Sada se jasno sećam da sam želela da joj pomognem. Da je sprečim da umre.

Potom je nastupila tišina.

Nedugo zatim, preselili smo se ovamo, u Klifton Teras, i postepeno sam zaboravila sve o tom danu kad mi je bilo pet godina.

Sve do sada.



Ponovo sam videla budućnost i to je bila smrt. Ne mogu više da se pretvaram da je to moja uobrazilja.

Nisam bila sigurna. To što sam sanjala o nečemu što se ostvarilo mogla je biti samo slučajnost. Pre mesec dana sanjala sam da je Džordž ubijen. Tog jutra nakon mog sna otac je za doručkom čitao *Tajms*.

„Džordž Jejts”, rekao je ne podigavši pogled. „To je Edgarov prijatelj, zar ne?”

Majka je potvrdila glavom.

Otac je čitao iz novina i dalje ne dižući pogled.

„Kapetan Džordž Jejts poginuo je u borbi u Vermeju, 26. septembra 1915.”

Bila sam suviše iznenađena da bih znala šta da mislim.

„Jadan Džordž”, reče Tom.

„Jadan Edgar”, reče majka, misleći na svog drugog sina. Njenog starijeg sina koji je bio negde u Francuskoj.

Nespretno je počela da slaže tanjire od doručka na gomilu. Tom, moj srednji brat, ustao je da joj pomogne.

„Edgar je dobro”, reče otac. „On je snažan mladić.”

Sad je prvi put podigao pogled s novina i zaustavio ga na Tomu.

„Gde je ta prokleta cura”, nastavio je misleći na Moli, našu sluškinju. „Zar je ne plaćamo dovoljno da bi to radila?”

Tom nije obraćao pažnju na njega i odneo je tanjire u kuhinju.

„Ništa se neće dogoditi snažnima”, reče otac. „Hrabrima.”

Počeo je ponovo da čita listu žrtava. Ne znam zašto to mora da radi. Provodi čitav dan sa bolesnim i umirućim u bolnici.

„Gde je Moli”, dreknu otac.

„Kuharica je odsutna, a Moli je zauzeta”, reče majka.

„Aleksandra”, uzdahnu otac. „Pomozi bratu.”

Poskočila sam i pokušala da pomognem, ali sve što sam mogla bilo je da mislim na Džordža. Bio je na frontu, ubijen je. To nije bilo neobično, više ne. Međutim, ja sam sanjala da se to dogodilo, noć pre nego što su vesti o tome došle do nas.

Da li je to moguće?

Sledećih dana trudila sam se da ne mislim o tome.

Tokom dana nastavljala sam da odlazim na časove kod gospođice Garet, a uveče bih sedela s majkom. Ona je uvek bila zauzeta organizovanjem kruga svojih prijatelja, vođenjem kuće, kao i nadgledanjem kuharice i Moli, koja je bila fina, ali rasejana.

Ponovo sam pokušala da ubedim oca da me pusti da pomognem na odeljenjima, ali on je i dalje to odbijao. Kaže da to nije za devojku poput mene, a kad on nešto reši, to je obično nepromisljiva odluka.

Iako sam se trudila da zaboravim Džordža, nisam uspeła. Slike njegove smrti su mi se vraćale, ne znam odakle. Jednog jutra sedela sam ispred ogledala, češljala sam kosu i mislila o tome kako je porasla, kad se u mojoj glavi pojavila slika Džordžove majke kako

čita telegram koji joj je doneo vesti o njegovoj pogibiji. Videla sam Džordža uhvaćenog u žicu o kojoj smo stalno slušali, ali to je mogla biti i moja uobrazilja. Ne znam kako je poginuo.

Bila sam uplašena, ali dani su prolazili i rekla sam sebi da je to slučajnost. Hiljade ljudi gine svake nedelje u Francuskoj i činjenica da sam sanjala o smrti jednog od njih ne mora da znači više od pukog slučaja. Čak sam se pitala da li sam možda već bila čula za Džordžovu smrt, a da to nisam zapamtila. Možda je ona već bila objavljena na listama, a otac je prosto prevideo. Činilo se neverovatnim, ali sam se držala tog objašnjenja sve dok mi vreme nije dozvolilo da sve potisnem negde duboko, ako mi već nije dozvoljavalo da zaboravim.

Međutim, nakon onoga što se dogodilo juče, ne mogu više da se pretvaram da je u pitanju moja uobrazilja.

Majka i ja smo hodale niz ulicu Midl. Prošle smo hipodrom, gde sam pre, kad sam bila mala, volela da dolazim u cirkus. Prolazila sam pored cirkusa sećajući se jedne smešne tačke sa psom Dinkijem, koji visoko skače, koju smo jednom gledali. Majka me je povukla za ruku.

„Hajde, Saša”, rekla je. Ponekad me zove mojim nadimkom iz detinjstva, kao da sam ja njena mala ruska princeza.

More je bilo ispred nas. Sad je već kraj oktobra i iznad nas je bilo tmurno sivo nebo. Talasi su udarali u obalu nošeni besnim vetrom. Kao i mnogo puta do tada grad je bio pun vojnika; gomila smeđih uniformi.

Htele smo da prošetamo do bolnice da vidimo oca, ali se činilo da će svakog trenu početi kiša. Ljudi su žurno prolazili pored

nas, konj i prazna kola hitali su kući, kočijaš je nervozno gledao u nebo.

„Idemo tramvajem”, reče majka i mi smo se okrenule i presekle kroz Old stejn, sve do stanice ispred vile Marlboro.

Na stanici je bio dugačak red. Sve je bilo savršeno obično dok smo čekale tramvaj. Kad je stigao, dame su se malo pogurale da bi prve ušle, ali nisu bile bezobrazne.

Majka je pogledala u oblake koji su se gomilali.

„Hajde”, reče, uzimajući me za ruku.

„Neću”, rekoh.

Pogledala me je, iznenađena.

„Nemoj da se igraš, Aleksandra. Hladno mi je i uskoro će početi kiša.”

„Neću”, rekoh.

Nisam znala šta nije u redu.

Samo sam znala da ne želim da budem u tom tramvaju. Da ne smem da budem u njemu.

Jedan vojnik koji je stajao iza nas, postao je nestrpljiv.

„Hajde, dušice”, reče. „Pokreni se.”

Ali se ja nisam mrdala.

Mogla sam da vidim da je majci neprijatno. Vojnik se progurao pored nas, gurnuo me je ramenom i ušao u tramvaj. Okrenuo se na stepeniku. Pogledala sam ga pravo u oči.

„Žao mi je, lepotice, ne mogu dugo da ostanem”, rekao je. Na njegovim usnama visio je obešenjački osmeh, ali kad me je pogledao, osmeh je izgubio svoju veselost i nestao s njegovog lica.

Znala sam da će poginuti. Ne znam šta još mogu da kažem. Videla sam to. Ne u Francuskoj, ne u ratu, već vrlo brzo. Ovde.

„Je li ti dobro”, upita majka, koja se odljutila i pomislila da mi je loše.

„Ne želim da uđem u taj tramvaj.”

„Saša...”, poče majka, a onda se zaustavi. Uzdahnula je.

Ljudi su se gurali da uđu u tramvaj, ali je vojnik i dalje stajao na stepeniku, posmatrajući me. Majka ga je videla i ja mislim da je upravo to, a ne neki drugi razlog, bilo ono što ju je nateralo da me pusti da isteram svoje. Znala sam šta misli o „grubim” muškarcima.

„Prošet ćemo”, reče i tramvaj se udaljio.

Posmatrala sam ga kako odlazi. Majka me je povukla za ruku, nestrpljivo, ali ja nisam mogla da se pomerim. Bilo je to kao da sam tamo ukopana. Sve se nakon toga dogodilo veoma sporo. U neku ruku, i vrlo brzo. Tramvaj je ubrzavao i kretao se ka Grand parejdu.

Odjednom, kiša je počela da pljušti.

Točak je nekako ispao iz šina, možda na skretnici. Tramvaj je iskočio iz šina i prevrnuo se na stranu uz strahovit tresak. Udario je u zid i iz njega je iskočila prava lavina varnica i krhotina.

Bila sam svesna buke svuda oko nas. Zvuku tramvaja koji udara u zid kao da je trebalo najduže da stigne do nas i on kao da je bio najtiši od svih zvukova. Vrištanje je bilo najglasnije.

Majka me je konačno odvukla odande. Prošle noći pre nego što sam otišla na spavanje pitala sam je zašto smo otišle odande, a ona mi je rekla da nismo mogle ništa da učinimo. Da se oko tramvaja odmah skupilo mnogo, možda previše ljudi da bi pomogli nesrećenicima. Došla je policija i ambulantna kola su odvezle povređene do bolnice Rojal Saseks, gde je otac radio pre nego što su ga

postavili na čelo bolnice u ulici Dajk. I dalje osećam da je trebalo nešto da učinim. Trebalo je da pomognem.

Ovog jutra čitala sam u novinama da je većina ljudi u nesreći samo lakše povređena, ali i da je jedan čovek poginuo.

Vojnik.

Kad pomislim na jučerašnji dan, setim se da sam osetila samo jednu stvar kod moje majke. Strah. Ali ne strah od nesreće.

Iako ne zna da sam zapamtila, znam o čemu misli. Ona misli o jednom davnom danu kad mi je bilo pet godina.